

Westsik Vilmos emlékülés

Nyíregyháza, 1983. június 16—17.

Nyíregyházán a Vetőmag Vállalat Kutató Központjában bensőséges ünnepségen emlékeztünk meg 1983. június 16 és 17-én a homokkutatás és -hasznosítás hazai úttörőjének, WESTSIK VILMOSNAK a 100 éves születési évfordulójáról.

KLENCZNER IMRE intézeti igazgató üdvözölte az ünnepségre érkezett WESTSIK család tagjait és a 400 résztvevőt. Az üdvözlő szavak után LAKATOS ANDRÁS, a Szabolcs-Szatmár Megyei Tanács elnökhelyettese leleplezte KUCS BÉLA szobrászművész WESTSIK VILMOS TÁBORI ábrázoló szobrát.

A délelőtti program a Tudomány és Technika Házában folytatódott. Először CSISZÉR JÁNOS, a Vetőmag Vállalat vezérigazgatója üdvözölte a tudományos emlékülés résztvevőit. A plenáris ülésen KLENCZNER IMRE az intézet történetéről, jelenlegi feladatairól és kapcsolatrendszeréről, SOÓS GÁBOR a tudomány szerepéről és mezőgazdaságunk fejlesztéséről, MÁRTON ÁRPÁD pedig WESTSIK VILMOS (1883—1976) életéről és munkásságáról tartott — archiv hangfelvételekkel hitelesített — előadást.

Az előadásokat követően a Westsik Emlékbizottság a TÓTH SÁNDOR Munkácsy-díjas szobrászművész által készített WESTSIK emléklapoktatókat adta át azoknak, akik az intézet fejlesztésében, társadalmi életében, a mezőgazdasági kutatásban, a kutatási eredmények gyakorlati alkalmazásában eredményesen dolgoztak, érdemeket szereztek.

Több aktív és nyugdíjas intézeti dolgozó mellett emléklapoktatót kapott a homokhasznosításhoz kapcsolódó kutatásaiért, intézet- és tájfejlesztő tevékenységéért, szervező, oktató és tudományos eredményeket terjesztő munkájáért ANTAL JÓZSEF, BAGOLY ISTVÁN, LÁNG ISTVÁN, PETHŐ FERENC, SOMOGYI JOLÁN, SOÓS GÁBOR, SZABÓ JÓZSEF, SZABÓ GYULA és az Agrártudományi Egyesület Talajtani Társasága. A kutatási eredmények nagyüzemi alkalmazásáért, a homokterületeken mintaszerűen és jövedelmező módon gazdálkodó termelőszövetkezetek és állami gazdaságok közül a Nyíregyházi Főiskola Tangazdasága, a Balkányi Állami Gazdaság, az encsenci Virágzó Föld, a jármi Alkotmány és a vajai II. Rákóczi Ferenc termelőszövetkezetek kapták meg az emléklapoktatót. A WESTSIK családnak adományozott, elismerést és megbecsülést kifejező kitüntetés a tudós lánya, WESTSIK MARGIT vette át.

Délután „A növénytermesztés biológiai hátterének megteremtése a tájban biztonságosan és gazdaságosan termeszthető növények nemesítésével és fajtafenntartásával”, „A homoktalajok művelése, trágyázása, javítása”, valamint „Az ökológiai potenciál és kutatási eredmények realizálása a homokterületek gazdaságos hasznosításában” témakörökben hangzottak el tudományos előadások.

A három szekció ülésein WESTSIK munkásságának folytatói — a kutatók és gyakorlati szakemberek — 7 külföldi és 44 hazai előadásban ismertették azokat a kutatási eredményeket, amelyek gyakorlati alkalmazásával gazdaságosabban hasznosíthatók a gyenge termékenységű homokterületek. Az előadások teljes terjedelmükben „Tanulmányok a homokhasznosításról” címmel, 400 oldalas intézeti kiadványként már az emlékülésre megjelentek. Ezt, valamint a WESTSIK életét, munkásságát, annak értékelését korabeli dokumentumok fénymásolt anyagain keresztül ismertető másik kiadványt az előadók a helyszínen megkapták.

Az emlékülés másnapján a résztvevők Nyíregyházán megtekintették a WESTSIK VILMOS által 1929-ben beállított 15 homokjavító vetésforgót, amely ma nemcsak hazánkban, hanem Európában is az egyik legrégebb tartamkísérlete. Ezután a résztvevők nagy érdeklődéssel járták be a bemutatókertet, ahol az intézet nemesítői tevékenységét reprezentáló új növényfajtákat és fajtajelölteket tanulmányozhattak, és hasonlíthattak össze a standardokkal. A szabadföldi modellkísérletek pedig a talaj—tápanyag—növény kölcsönhatás vizsgálatának új módszerét mutatták be. A nagyállói kísérleti telepen ért véget a szabadföldi bemutató.

Hogy ki volt WESTSIK VILMOS, aki a maga egyszerűségével, szerénységével, mindenkihez rokonszenvet és tiszteletet ébresztett, erről idézzük saját, egy rádióriportban elhangzott szavait:

„Születtem Modor városából, Pozsony vármegyében, amely jelenleg Modra nevet viseli. Gyermekkoromtól kezdve az állattenyésztés iránt volt kiváló érzékem. . . . Sajnos kilencen voltunk, és ennél fogva az állatorvosi akadémiára nem tudtam beiratkozni, mert két testvérem tanult Pozsonyban, a szüleim nem bírták anyagi eszközökkel, ennél fogva javasolták nekem, hogy végezzem el a helybeli tanítóképző intézetet. Ezt el is végeztem kitűnő eredménnyel, de mégiscsak vágytam a szakmám után. Ha már pedagógus lettem, törekedtem arra, hogy legalábbis gazdasági tanár legyek. Ennél fogva beiratkoztam Keszthelyre az Agrártudományi Főiskolára 1902-ben, és 1905-ben elnyertem a gazdasági oklevelet. Ennek alapján 1906-ban Kecskemétre nyertem beosztást a mezőgazdasági szakiskolához, mint szakoktatási gyakornok. 1907-ben lettem a gazdasági tanári vizsgát, és 1908-ban kineveztek gazdasági segédtanárrá. Azon túl azután haladtam a rendes úton. Rendes szolgálati úton a kellő fokozatokba. 1929-ben Nyíregyházára kaptam beosztást a Szabolcs vármegye vezetősége révén létesített Homokkísérleti Gazdaságban. Itt eredeti alapon vetésforgó rendszerű kísérletezést vezettem be, mely abban az időben egyedülálló volt az országban, sőt mondhatni Európában. A homokkísérleti gazdaságban minden parcella 800 négyszögöl, szóval olyan nagy területen, amilyen területen valóban a gyakorlati gazdaközönség gazdálkodott. 1952-ben az eredeti kísérleteim alapján megkaptam a Kossuth-díj arany fokozatát, 1954-ben a Munka Vörös Zászló-rendjét, 1956-ban pedig a Munka Erdemrend arany fokozatát. 1957-ben elmentem nyugdíjba, 1958-ban a Tudományos Akadémia megválasztott levelező tagnak. A kísérleteimről aztán 1965-ben számoltam be önálló könyvben, a 30 éves adatok alapján.”

Munkája elismeréseként nemcsak a felsorolt kitüntetések kaptak, hanem magáénak tudhatta a Meskó Pál, az Elek Henrik alapítványdíjakat, a Tessedik Sámuel Emlékérmeket, a Szabolcs-Szatmár Megyéért kitüntetését, a TIT emléklapok, országos kiállítás díjakat, a Georgikon arany és gyémánt oklevelét, a Gödöllői Egyetem díszdoktori címét is.

WESTSIK VILMOS valóban az általa elmondott úton haladt, de kiegészítésként hozzá kell tennünk, hogy útja 1909-ben Jászberénybe, az ottani földműves iskolához, a következő évben vissza Kecskemétre, az Állami Gazdasági Szaktanítóképző Intézetbe vezetett, ahol 1910—13 között 4 évet töltött. Onnan 1913 októberében Árvaváraljára került, ahol 1919-ig az ottani Magyar Állami, de szlovák tannyelvű, különleges célú gazdasági iskola igazgatójaként működött, majd a háború után ismét Kecskemét mellé, Kiskunfélegyházára tért vissza, ahol 1919—1921 között a helybeli tanítóképző intézet tanáraként, 1922—24 között pedig járási gazdasági felügyelőként és gazdasági tanárként dolgozott. Az első világháborúban szerzett súlyos sebesülésének következtében 1924-ben, 41 éves korában gazdasági felügyelőként 75%-os rokkantsággal nyugdíjazták. Ezen rokkant nyugdíjas 5 éves pihenő után Nyíregyházán új életet kezdett, s olyan gazdag életpályát teremtett magának, mint amelyet csak kevés, csak igazán kivételes képességű vagy szerencsés ember teremthet.

Szakírói tevékenységének kezdetét önmaga 1907-re, tehát már az első gyakorlatban töltött éve utánra teszi. Úgy vélem azonban, hogy az igazi impulzust és iránymutatást 1921-ben GYÁRFÁS JÓZSEFTŐL kapta. Idézzük GYÁRFÁSNAK WESTSIKHEZ ÍRT LEVÉLETÉT: „Mint a Köztelek növénytermesztési rovatának vezetője, mindig nagy élvezettel olvastam és örömmel közöltettem Tanár Úr cikkeit, amennyiben azok nemcsak érdekes, de amellett igazán a gyakorlatból merített,

nagyon is tanulságos tapasztalatokat tartalmaznak. Közleményeiből továbbá azt látom, hogy Tanár Úr a homokot nagyon alaposan ismeri, és elsősorban is arról szeret írni. Ez bátorított fel azután a következő eszme megpendítésére: Amilyen gazdag a német irodalom a homokról szóló cikkekben és könyvekben, olyan szegény a mi irodalmunk a homokot tárgyaló közleményekben, különösen a homok megmivéléséről alig olvashattam eddig mélyebben járó, vagy körültekintőbb cikkeket . . . Irodalmunknak ez a sajnálatos hiánya visz arra, hogy Tanár Urat megkérjem azíránt, legyen szíves alapos tapasztalatai nyomán homoktalajaink minőségéről és tulajdonságáról, és ezzel kapcsolatosan a különböző minőségű homoktalajok gazdasági értékéről, illetve felhasználhatóságáról, valamint a különböző homoktalajoknak, de elsősorban a futóhomoknak leghelyesebb szántóföldi megmivéléséről cikkeket írni, és azokat közlésre a Közteleknek felajánlani.”

Ezeket a bevezető gondolatokat nem nehéz szó szerint sem megtalálni a következő időkben WESTSIK írásaiban, a 300 szakcikkben és a több mint 2000 egyéb közleményben.

A felnőttek mezőgazdasági oktatásának leghatékonyabb eszközét az alsó és középfokú szakintézményekben látja. Kifejti, hogy rendszeresíteni kell kétéves, egyéves, két téli féléves és egy téli féléves földműves iskolákat. Csehszlovák mintára bejáróiskolákat kell szervezni, mert azokhoz nem kell konviktus. Felnőttek részére 6—8 hetes tanfolyamokat lehet tartani, de ne sorozatos, hanem éppen a szezonális munkákhoz kapcsolódó aktuális előadásokat.

Azért határozta el, hogy életét a homokterületek mezőgazdasági hasznosításának szenteli, mert óriási különbséget látott a Kecskemét környéki gyümölcsstermesztés fejlettsége és a szántóföldi növénytermelés színvonala között. Ezt a különbséget akarta a tudomány segítségével megszüntetni. A nyírségi állapotok bemutatására idézzük az alispáni jelentést Szabolcs vármegye 1929. évi első félévi helyzetéről:

„Mezőgazdaság értékelése szerint az átlagos termés búzából csak 6 q, rozsból 5 q, árpából 5 q, zabból 3 q volt. A tengeri rosszul szemzett, kevés csövel. A burgonya szárai a nagy szárazság folytán elfonnyadtak, elszáradtak annyira, hogy a nyáriak alig 15—20 q hozammal lettek betakarítva.”

Ezek a hatósági adatok szemléletesen bemutatják azt a küzdőteret, amelyen a harcot meg kellett vívni a siker igen kicsi reményében. A tudás, a realitásérzék és a következetes kitartó munka azonban gyümölcsöt termelt, WESTSIK-ról és eredményeiről már a korabeli újságok és hivatalos jelentések is csak a legnagyobb megbecsülés hangján szóltak. Nekünk is elismeréssel kell adóznunk életszemléletének és azoknak a szakmai megállapításainak, amelyeknek igazsága és aktualitása ma sem kopott meg.

MÁRTON ÁRPÁD

Vetőmag Vállalat Kutató
Központja, Nyíregyháza

Érkezett: 1983. október 19.